

Икономическите предимства на обвързване със свободата

В последната си статия дискутирах склонността към прекалена правителствена намеса, причинена от ‘мъртвото тегло’ на данъчното облагане. Тъй като тези разходи са невидими, докато ползите от правителствените разходи са очевидни, правителството се разширява отвъд границите на разумното.

За нещастие, невидимите разходи от облагането са само един от факторите за това. Много от разходите се изразяват в загубена свобода – решенията как да живеем нашия живот се вземат все повече от управляващите власти. И точно както разходите от мъртвото тегло от данъчното облагане, разходите от постепенната загуба на свобода в голяма степен са незабележими. От друга страна ползите (обикновено временни и малки) от ограничената свобода лесно се виждат. Резултатът са политическите пристрастия, които постоянно подкопават нашата свобода. Прагматичната политика, свободна от идеологически съображения, като решава всеки проблем само въз основа на възприетите приходи и разходи, дава воля на тази наклонност срещу свободата. Само чрез искрено идеологическо обвързване към свободата, като създадем сериозни препятствия пред всички предложения за жертване в името на някаква публична цел, можем да спрем и надеждно да обърнем ерозията ѝ.

Скритите разходи от ограничената свобода

Всички действия на правителството като облагане на доходите, ограничаване на вноса, контролиране на цените, регулиране на бизнеса или субсидиране на селскостопанската продукция намаляват в някаква степен нашата свобода. Разбира се, някои ограничения са необходими за поддържане на обществения ред, от който зависят останалите свободи. Законите за движение по пътищата, санкциите срещу криминалните деяния и изискването да се плащат достатъчно данъци за защита на границите са подобен пример. Обаче отвъд някакво минимално равнище загубата на свобода започва да налага разходи, без да компенсира за това с обществени ползи.

Но дори когато държавните ограничения върху свободата налагат големи нетни разходи за обществото, те все още създават ползи, обхващащи относително малко хора. Пример за това са ограниченията върху вноса, които концентрират ползи за защитените производства чрез ограничаване на потребителите да купуват по най-изгодната оферта. Както сме дискутирали в предишни статии, потребителите губят далеч повече, отколкото печелят хората от защитените отрасли. Но понеже намаляването на свободата разпределя разходите сред всички потребители, политическият процес лесно го пропуска. Също така правителствените регулации, които ограничават хората да заемат определена работа, се рекламират като необходими да ги защитят от нискоквалифицираните. Все още тези ограничения намаляват конкуренцията между кандидатите за тази длъжност (които лобират за ограниченията) – ползите за тях са по-големи от разходите на онези, чиято свобода е ограничена. Но отново разходите са широко разпределени и в голяма степен незабележими.

Разходите от ограничаването на свободите ни лесно се игнорират, не само заради широкото си разпределение, но защото са индиректни и със забавяне. Често най-голямото предимство за нас от свободата е наличието и за другите. Например, относително малко хора ще изберат да станат предприемачи. Но повечето от ползите от предприемаческата свобода се изразяват в по-добри продукти и по-ниски цени за незнайни милиони потребители, които никога не биха започнали бизнес. Както Ф. А. Хайек забелязва: “Ползите, които извличам от свободата, са от възползването на другите от свободата и в значителна степен от тези страни на свобода, от които никога не бих могъл да се възползвам”¹. Така повечето от увредените от накърнената свобода няма да забележат допълнителните ограничения и ще останат неосведомени за вредите, от които страдат.

¹ Ф. А. Хайек, *Constitution of Liberty* (Chicago: University of Chicago Press, 1960), p.32

Също така, свободата е жизнено важна, защото ние нямаме идея как ще я използваме. Никой не може да предскаже със сигурност бъдещото развитие, ако хората са свободни да опитват неща, за които даже не са помисляли. Цитирайки Хайек отново: “Ако знаехме как ще използваме свободата, проблемът с нея щеше да изчезне.”² Така повечето от разходите от ограничената свобода днес ще се изразяват в тези неща, които иначе щяхме да имаме утре. Разходите не само се носят със закъснение, но и са почти невъзможни за осъзнаване, защото са всъщност неща, които не знаем, че сме могли да имаме.

Накрая, нашата свобода рядко се губи изцяло наведнъж. Вместо това тя ни се отнема по малко. По общо мнение, ако поставим жаба в тенджерата и я загреем постепенно, жабата ще остане във водата напълно неинформирана за покачващата се температура, докато не се свари до смърт. Подобно на това, тъй като нашите свободи се подриват бавно – една по една – ние едва забелязваме загубата.

Обвързването със свободата

Понеже пропускаме разходите от подкопаната свобода, склонността към по-силна правителствена намеса е по-ясно изразена и по-вредна отколкото в предишните дискусии. Дори ако всички финансови разходи от разширяващото се правителство бяха оправдани, би имало все още твърде голямо правителство, ако личните разходи от ограничените свободи се пренебрегнат. За нещастие, когато правителствените предложения се обсъждат, много от финансовите разходи и почти всички други разходи се игнорират. Малките ползи за няколко души надделяват над далеч по-голямата загуба на свобода за много хора случай след случай. Рядко някой се противопоставя на определена програма, защото би подкопала нашите свободи; и когато все пак го направи, той обикновено е отхвърлен като идеологически чудак. Но докато възстановим широкото и дълбоко почувстваното идеологическо обвързване към свободата, стойността на особени загубени свободи от всяка правителствена експанзия няма да я забавят и нашата свобода сигурно и стабилно ще бъде пожертвана поради влиянието на специални интереси.

Твърде встрани от стойността на свободата като крайна цел, истинското придържане към свободата е основно за солидна, дългосрочна икономическа политика. Важността на свободата за иновациите и технологичните подобрения, от които зависи целия икономически прогрес, не трябва да се надценяват. Националният доход на американската икономика сега е малко над 8.5 трилиона годишно, ако се намали средният икономически растеж от 2.5 на 2% на година, поради намаляването на свободите от правителствените действия след 25 години националният доход ще бъде с 1.81 трилиона по-нисък, отколкото би бил. Това представлява загуба от приблизително \$6380 за всеки американец, загуба, която почти никой няма да забележи и ще бъде трудно се свърже с подкопаната свобода, дори ако бъде забелязана. Това, което ще бъде забелязано и оценено, са ползите от дадени правителствени дейности, въпреки че цялата държава е в далеч по-лошо състояние заради много от тях.

Предимството от придържането към свободата, с уважение вместо с присмех, към тези които го фаворизират, е, че то ще замени политическия прагматизъм на разглеждането случай по случай с идеологическо правило на въздържане, което по-добре ще насърчи дългосрочните интереси на всички. Проблемът с политическия прагматизъм е, че не работи, не и ако целта е да се служи на общия интерес.

---

² Ibid., p. 31.